

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

HARTEN TROEF

tragikomedie in drie bedrijven

door

Marc Smet

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2013
Nr.1827

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste VEERTIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *HARTEN TROEF* op te voeren moet de naam van auteur *MARC SMET* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen. De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

© 1990 Toneelfonds J. Janssens/Marc Smet
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONEN

8 dames - 6 heren + figuranten

- JEF : Hij is tuinman op het kerkhof, ongeveer 55 jaar. Hij is een gewone man, vrij stil, gewoon van tegen zichzelf te praten. Heeft een zekere levenswijsheid.
- ELZA : Gewone volkswrouw, ongeveer 60 jaar. Ze komt iedere dag op het kerkhof om haar man te bezoeken.
- GERMAINE & MARIA : Twee kwezels, kletswijven van onbestemde leeftijd. Hun levensdoel is roddelen over een ander en eten op kosten van een ander.
- KAMIEL & JEROM : Twee lijkdragers van 50-60 jaar. Door de jaren hebben zij veel leren verdragen....maar niet alles. Goeie mannen.
- AGNES : Vrouw van ongeveer 40 jaar, getekend door het leven en de zorgen, hunkerend naar een beetje geluk.
- GRIETJE : Een meisje van ongeveer 16 jaar. Ze is zwaar gehandicapt en zit in een rolstoel. Ook zij zoekt geluk en warmte.
- LOUIS : Ongeveer 45 jaar. De man van Elza. Hij is gewoon van de touwtjes in handen te nemen.
- KAREL : Een gepensioneerd hoofdonderwijzer. Soms komen de tikjes van zijn vroeger beroep boven. Hevig flamingant.
- JUUL : Een controleur van belastingen. Ongeveer 50 jaar. Een verschrikkelijk bazig type, maar...
- KLAARTJE : Een lief meisje van ongeveer 12 jaar.
- LISA : De vrouw van Jef. Ze is ongeveer 50 jaar. Ze zit ongeveer op dezelfde golflengte als Jef. Ze verstaan mekaar met weinig woorden.
- EVA : Sympathiek meisje van ongeveer 20 jaar.
- FIGURATIE : - pastoor
- familie
- vrienden en kennissen naar godsvrucht en vermogen.

DEKOR

Het stuk speelt zich af op een kerkhof.

In het midden van de scène loopt een vrij brede laan die aansluit op paden links en rechts voor en links en rechts achter. Eventueel kan midden achter een groot kruis of een ander monument staan. Links voor en rechts voor staan twee rustbanken. Daarachter staan een aantal zerken.

Er moet ergens een lege plaats gelaten worden omdat tijdens de pauze een grafsteen dient bijgeplaatst te worden.

Hoe dank ook, het decor moet zodanig zijn dat de sfeer van het kerkhof heel goed kan aanvoeld worden.

Eventueel afwerking met bomen en struiken.

1e BEDRIJFTAFEREEL 1.

Jef komt op. Hij heeft werkgerief en boterhammen bij. Het is voormiddag.

JEF : Dat is de eerste keer in 31 jaar dat ik zelf mijn boterhammen heb klaargemaakt. 'k Zal mij hier wat op een bank zetten. Zoveel dagen zijn er niet in een jaar dat men vanaf 's morgens kan buiten zitten. 'k Zal er maar wat van profiteren. Als het weer draait, zitten we misschien voor weken met regen. En in zo'n muf kotje smaken mijn boterhammen toch niet meer. Wat heb ik bij ? Ha ja, kaas en konfituur. Dat mogen ze mij alle dagen geven. En ons Lisa heeft vorig jaar zoveel konfituur gemaakt... Ons Lisa verdorie. Meer dan 50 jaar en nog nooit iets gemankeerd. Vorige week begint ze daar toch pijn te krijgen in haar buik. 'k Zei nog: "Maar kind, dat is iets dat op uw maag is blijven liggen zeker." Maar 's anderendaags zat ze er nog mee en die pijn werd alsmaar heviger. Kijk, als dat bij een ander vrouwmens is, dan denkt ge: "'k zal daar maar niet op letten, ze heeft weer 't zagen in vandaag." Maar ons Lisa, nee, als zij zegt dat ze pijn heeft, dan kunt ge 't geloven verdomme. 'k Zei "Kind, we zullen nog een dagske afwachten en dan gaan we daarmee verder." Ze was nog op haar teen getrapt toen ik over de dokter begon te praten: "Toch niet voor zo'n onnozelheid zeker." Maar de volgende dag nog meer miserie. Ze zag bleek en als ze moest ademen kreeg ze iedere keer felle steken. Ik naar dokter Dupont. Een uur later stond hij daar al: 120 kilo. De zweetdruppels parelden over zijn voorhoofd en onder zijn neus. Dat is zo nog een oude Belg van voor de oorlog, zo van een ras dat ze niet meer maken. Meer hart en gezond verstand dan wijsheid uit de boekskes en dat is voor een huisdokter nog zo slecht niet. Hij ging onmiddellijk door naar de achterkeuken, precies of hij kwam daar alle dagen. Hij wist dat ons Lisa op de zetel lag. Enkele minuten was het zeer stil in huis. Alleen de hangklok tikte zachtjes en de poes lag te spinnen in haar mand. Ons Lisa schrok even toen ze de koude stethoscoop op haar bloot lijf

voelde. Ze ademde in en uit, haar gezicht stond ernstig, haar ogen keken vragend. Zijn dikke vingers drukten in haar blote buik, precies of hij was brood aan het kneden. Zijn ogen zeiden niks. Alles werd ingepakt. "Zie dat ge morgen om 8 uur aan de kliniek zijt" zei hij, "we gaan alles eens goed onderzoeken." Ons Lisa haar ogen werden angstig. "'t Is maar eens om te zien of alles in orde is" zei hij, "ge moet u niet ongerust maken." "Hoe lang moet ik daar blijven?" vroeg ze. "Een dag of 2, 3" zei hij, "'t is de moeite niet waard." En voor we 't wisten was hij buiten, 'k was zelfs vergeten te betalen met mijn dwaze kop. 't Was zeker minuten muisstil in huis. 'k Wreef de tafel eens af met een natte schoteldoek, kwestie van iets te doen, want die tafel was zeker al drie keer afgekuist. "Nu zie" zei ik, want meer wist ik op dat moment niet te vertellen. Opeens schoot ons Lisa recht, ze griste de schoteldoek uit mijn handen en voor ik het wist zaten we in de auto. Boodschappen doen. "Anders zit ge dagen zonder eten" zei ze, "ik ken u, ge zijt zo een sukkelaar als ge er alleen voor staat." En ik had er nog nooit alleen voorgestaan. Twee karren gerief hebben we gehaald in de Nopri. 't Kon bijna niet in de koffer van onze auto. 'k Zei haar nog dat we geen Mercedes hadden. "Och", zei ze, "dat gaat er vanzelf in en de rest kan op de achterbank." Ze deed precies alsof het oorlog ging worden. "Ja maar", zei ik, "ge doet precies of ge zijt voor een half jaar weg." "Ge kunt nooit weten", zei ze, en dat stond mij niet aan. 's Avonds heeft ze nog een machine was gedraaid en de was op het droogrek gehangen. 'k Zei nog: "Lisa, laat dat maar liggen, 'k zal dat morgen wel buiten hangen. 't Is goed weer." "Ja", zei ze, "Ik ken dat", en daarmee was alles gezegd. Om tien uur is ze nog beginnen te strijken tot er geen zakdoekske meer overschoot. Van tijd tot tijd zag ik dat haar gezicht eventjes vertrok van de pijn, maar ze zei niks. 't Had ook geen zin om haar te laten stoppen, want ze deed toch verder tot alles opgekuist was. Om half twaalf heeft ze haar valies ingepakt, met helemaal bovenaan een proper nachtkleed, één dat ze nog nooit had gedragen en alleen maar in de kast lag voor "speciale gelegenheden." In ons bed hebben we zeker nog een uur wakker gelegen, op onze rug, naast elkaar. Mijn ogen waren helemaal open, kijkend in

het donker. Ook haar ogen waren wijdopen, ik weet het zeker, al kon ik er niets van zien. We lagen alle twee met kriebelingen in onze buik, zoals vroeger, toen we klein waren en we 's anderdaags op schoolreis moesten vertrekken.

's Morgens werd ik wakker en voelde dat het bed naast mij leeg was. De geur van koffie kwam naar boven en ik hoorde haastige stappen in de keuken. "Zie maar dat ge rap geschoren zijt!" riep ze, "want we zijn al laat." En 't was nog maar half zeven. Vroeger zou ik eens terug geroepen hebben naar beneden dat ze niet moest zagen van 's morgens vroeg, maar nu hield ik mijn mond. 't Was beter zo. Mijn boterhammen lagen gesmeerd. Mijn boekentas stond klaar, mijn thermosfles was gevuld. "Zullen we dan maar vertrekken?" zei ze. Mijn ogen vielen op de klok. 't Was net zeven uur. "Bah ja", zei ik, "we kunnen beter op tijd zijn." Ik droeg haar valies, zij mijn boekentas. "Moet ik het boekje van de ziekenbond niet meehebben?" vroeg ze, "en zie dat ge morgen de vuilzakken buiten zet." Het dichtslaan van de deur gaf zo'n schok dat ze nog even omkeek.

De ruiten van de auto waren aangedampt door de morgendauw, de ruitenwissers piepten tegen het glas. Langzaam reden we naar de kliniek. Onderweg werd er geen woord gezegd. "Voilà", zei ze toen we er aankwamen en dat was alles.

Aan de receptie werd alles netjes genoteerd met een vriendelijkheid die vreemd aandoet van 's morgens vroeg. Een verpleegster kwam haar halen om haar naar een kamer te brengen. "Moet ik meegaan?" vroeg ik. "Laat maar," zei ze, "'t is bijna tijd voor uw werk." Een vluchtige kus. "Vanavond kom ik terug" zei ik. En ze was weg. Daar stond ik alleen in die brede gang met in mijn hand mijn boekentas die ik per vergissing had meegenomen uit de auto.

Op het werk liep ik gans de dag verloren. Ik harkte in bloembedjes die ik de dag tevoren had proper gemaakt, vond de helft van mijn materiaal niet en duwde de thermosfles om terwijl ik aan het eten was. Een half taske koffie, dat was alles wat er over was.

Gelukkig was Elza stipt op tijd op het kerkhof. 'k Vond het daar veel stiller dan anders, akelig stil. En aan Elza heb ik heel mijn verhaal verteld, met horten en stoten. En zij heeft

alleen maar geluisterd, en dat is goed. Straks komt ze weer, Elza, ze komt alle dagen, stipt op hetzelfde uur. Daar zie, wat heb ik gezegd !

Elza !

ELZA : Dag Jef, dat is een goed weerke hé !

JEF : We mogen niet klagen Elza. Kom, zet u nog een minuutje. Ge zijt toch niet gehaast vandaag ?

ELZA : Waarom zou ik mij moeten haasten, Jef jongen, thuis zit ik toch maar alleen en mijne Louis, die ligt hier al 15 jaar. Die zal nog wel vijf minuutjes geduld hebben voor ik hem ga bezoeken. Hij zal nu niet meer weglopen hé. (lacht)

JEF : 'k Denk het niet Elza, 'k denk het niet.

ELZA : Wat nu, is uw Tupperware potteke voor uw boterhammen in de afwas blijven zitten ?

JEF : Och mens, 'k vond het niet deze morgen, en dan heb ik maar een stukske zilverpapier genomen. Dat gaat ook goed. 'k Zal ze maar rap in mijn boekentas steken, want met die zon...

ELZA : En, hoe is het met uw vrouw ?

JEF : 'k Weet het niet Elza. 'k Ben haar gisterenavond na het werk gaan bezoeken. Ze lag op een kamer van drie en bij die twee andere was er zoveel bezoek dat ge uzelf bijna niet kon verstaan.

ELZA : En hebben ze nu al onderzoeken gedaan ?

JEF : Een stuk of twee, zei ons Lisa. Ze hadden platen genomen en bloed getrokken.

ELZA : Ja, ik ken dat. Ze zullen er wel voor zorgen dat ze daar een paar dagen kan blijven. Als ze de mensen het geld uit hun zakken kunnen halen, dan zullen ze 't niet laten.

JEF : Van 't eten mocht ze niet klagen zei ze, en ze gaven haar iets tegen de pijn. Dokter Dupont was eens langs geweest, maar hij kon nog niet veel zeggen zei hij. Hij zou het onderzoek moeten afwachten.

ELZA : Dat is een mens hé ! Die laat zijn zieken niet in de steek. Maar allé, dan weet ge nog altijd niets.

JEF : Dat is het ergste hé, die onzekerheid. Een mens zou met zijn kop tegen de muur lopen. Gisteravond zat ik thuis alleen in de zetel. De TV speelde, maar 'k weet zelfs niet welk programma. 'k Liep nog eens in de hof, weer voor die TV, weer naar buiten, allé, 'k liep helemaal verloren. En stil dat het was in huis.

Als de vrouw buiten is, merkt ge dat het best.

ELZA : Wat wilt ge daar nu mee zeggen ?

JEF : Allé, ge verstaat wel hé.

ELZA : Natuurlijk jongen, ik versta u. Ik ben de stilte gewoon thuis, al jaren.

JEF : Hoe lang is uwe Louis al dood zegt ge ?

ELZA : Vijftien jaar.

JEF : Dat kan tellen. De tijd vliegt nogal hé. Louis verdorie. 'k Zie hem nog zo voor mij, een boom van een vent.

ELZA : Ja, maar op 't laatste niet meer zulle. 't Was nog vel over 't been. Kanker hé. Dat daar toch niets tegen te doen is.

JEF : In die tijd toch niet. 'k Denk dat dat nu toch wel veel beter is.

ELZA : Denkt ge 't ? Mijn gedacht blijft dat toch in de mensen hun lijf zitten, en vroeg of laat...

JEF : Dan hebt gij lang alleen gezeten, Elza !

ELZA : In 't begin niet hé Jef, in 't begin niet. Toen waren de kinderen nog thuis. Toen had ik mijn bezigheid wel. Ge kunt denken, zo'n drie snotapen in hun moeilijke jaren. Maar nu ze alle drie getrouwd zijn...

JEF : Ziet ge ze nog veel ?

ELZA : Onze Guido zit in 't buitenland hé, voor zijn werk. Als ik die alle jaren eens zie dan is 't veel. Onze Stefaan woont in Limburg, in Genk. Dat is ook niet bij de deur. Zo alle veertien dagen komen die eens af. En ons Claudine, die woont maar een paar straten van mij af, dus die zie ik wat meer, alhoewel...

JEF : Hoeveel kleinkinderen hebt gij Elza ?

ELZA : Drie. Onze Stefaan heeft twee meisjes en ons Claudine eentje.

JEF : En Guido ?

ELZA : Niets, die heeft daar geen tijd voor. De carrière gaat voor hé.

JEF : Daar zie, ze zijn daar weeral met ene.

(Een begrafenisstoet passeert: kist + lijkdragers + pastoor + eventuele figuranten als familie en kennissen. Twee kennissen laten de stoet gaan en blijven staan bij de bank aan cour kant.)

ELZA : (stil) Wie is het ?

JEF : 'k Weet het niet. Tegenwoordig hou ik dat zo niet meer bij.

Twintig jaar geleden wist ik altijd precies te vertellen met wie ze die dag zouden langskomen.

GERMAINE : Laat ze maar gaan, 't is mij veel te ver.

MARIA : Weet gij waar ze hem gaan begraven ?

GERMAINE : Naar 't schijnt ginder helemaal vanachter, onder die treurwilg.

MARIA : Dan ligt hij ginder op zijn plaats.

ELZA : 'k Ga eens naar mijne Louis zien, Jef. Probeer gij eens uit te vissen wie het is.

JEF : Dat komt in orde. En anders vraag ik het wel als Kamiel langs komt straks.

ELZA : Kamiel ?

JEF : Ja, da's één van de lijkdragers. Ik ken die goed. We gaan 's zondags altijd kaarten.

ELZA : Tot seffens.

JEF : Joe !

(Hij begint te harken in de buurt van de hoofdweg, toch probeert hij onopvallend te luisteren. Hij is ook een gemeenteambtenaar die dus op tijd moet rusten. Eventueel sigaretje opsteken, spade eens afkloppen, zweet afwrijven. Kortom, deze acteur krijgt de gelegenheid om een mimestukje op te voeren van de bovenste plank; alleen niet teveel de aandacht afleiden van het gesprek tussen de twee vrouwen.)

GERMAINE : Het één gezegd lijkt het ander Maria, 't is toch een schone opkuis dat die eindelijk vertrokken is. Veel zullen er niet om rouwen.

MARIA : 't Is waar kind, 't was een echte bullebak. Ge moogt dat feitelijk niet zeggen, ge weet wel, over de doden niets dan goed.

GERMAINE : Maar er zijn uitzonderingen. Wat Juul Stappers allemaal op zijn kerfstok heeft, daar kunt ge een boek over schrijven.

MARIA : Niet zo luid Germaine, die mens daar kan ons horen.

GERMAINE : Wie ?

MARIA : Daar, die tuinman.

GERMAINE : Dat kan toch geen kwaad. Iedereen weet dat toch. Een controleur van belastingen, maar dan geen gewone !

MARIA : 't Schijnt dat het een echte bloedhond was. Ik heb eens horen vertellen dat hij binnengevallen was bij Prosper, de beenhouwer. Die mens is er veertien dagen niet goed van geweest.

GERMAINE : Dat kan ik geloven, die Prosper zal ook wel niet de braafste zijn zeker. Die zal ook wel zaakjes in 't zwart doen.

MARIA : Ja, maar naar 't schijnt heeft Juul daar staan roepen dat ze het drie huizen verder konden horen.

GERMAINE : 'k Geloof dat hij zelfs zijn vrouw zou gepakt hebben als ze te weinig belastingen betaalde.

MARIA : Dat is misschien daarom dat ze eruit getrokken is.

GERMAINE : Dat zou goed kunnen. 't Schijnt dat ze er ook veel slaag van kreeg.

MARIA : Krapuul, dat was het.

GERMAINE : Hebt ge 't gezien dat er zo weinig familie bij was.

MARIA : Had hij veel familie ?

GERMAINE : Twee zusters en een broer. Maar ik geloof dat hij daar al jaren mee in ruzie lag, een kwestie van een erfenis of zoiets.

MARIA : Zeg, hebt ge de pastoor bezig gehoord in de mis ? Hij deed precies of ze gingen de braafste mens van heel het dorp begraven.

GERMAINE : Ja, die mannen kunnen nogal komedie verkopen hé. Onze pastoor die zou toneel moeten gaan spelen.

MARIA : Zeg Germaine, gij gaat seffens toch mee naar de koffietafel hé ? Hing er een papierke op de doodsbrief ?

GERMAINE : Nee, maar dat trek ik mij niet aan. Seffens als ze hier passeren, sluit ik mee aan. En op ene zal het wel niet steken voor de koffie zeker. 'k Heb toch niets in huis voor deze middag.

MARIA : Hopelijk krijgen we iets dat de moeite waard is.

GERMAINE : 'k Ben zo eens ergens geweest en daar waren alleen maar boterhammen met kaas.

MARIA : Er zullen toch wel pistolets zijn zeker, of croissants.

GERMAINE : Met croissants moet ik wat opletten voor mijn lijn. 'k Doe daar altijd veel te veel boter op. En van water alleen begin ik al te verdikken.

MARIA : Ik ook mens, ik ook. Maar ja, ik kan geen taartje zien staan bij de bakker of ik moet er eentje meenemen.

GERMAINE : Wat hebben wij anders Maria ? Wij mogen toch ook iets hebben hé !

MARIA : Dat zal wel zijn. 't Leven is al kort genoeg. Kijk maar naar Juul.

GERMAINE : Hoe oud was hij eigenlijk ?

MARIA : Van voor in de vijftig geloof ik.

GERMAINE : Dat is toch gene ouderdom hé !

MARIA : Maar ja, die vent heeft een dubbel leven gehad. Eten, drinken, vrouwen,...'t kon niet op.

GERMAINE : 'k Geloof dat ze ginder terug zijn. We zullen maar aansluiten bij de stoet.

MARIA : Zouden ze dat niet raar vinden dat we niet mee geweest zijn tot aan het graf ?

GERMAINE : Och nee, 'k zal zeggen dat ik teveel last had van mijn benen, en dat ik toch al mijn goed hart heb laten zien om hier tot op het kerkhof te komen.

(De pastoor en enkele familieleden passeren.)

GERMAINE : Kom, we sluiten aan.

MARIA : Waar moeten we feitelijk naartoe ?

GERMAINE : Naar de zaal van "Den bonten os".

MARIA : En dat voor de begrafenis van Juul Stappers.

(Germaine en Maria af na stoet.)

JEF : Dat is toch niet te geloven. Van zo'n mensen krijg ik grijs haar. Waarom die meegaan naar de begrafenis dat weet ik zelf niet. Is dat dan alleen maar om te roddelen en te zeveren ? En dan gaan ze nog mee naar de koffietafel. Profiteurs zijn het. En achteraf zullen ze daar dan weer hun kommentaar over hebben. 'k Moest mezelf inhouden of 'k was er tussen gekomen, maar ja, een mens kan daar alleen maar miserie mee krijgen. En het aan de stok krijgen met zo'n tangen is toch ook niet alles voor een simpele mens gelijk ik. Wat ik hier op al die jaren allemaal al gehoord heb op het kerkhof, een mens zou er een boek over kunnen schrijven. Maar ze zouden het niet geloven, ze zouden denken dat ik het uitgevonden heb. Zo heb ik eens gehoord dat er een paar aan het ruzie maken waren over een erfenis. Ze zouden mekaar in de haren gevlogen zijn. En dat terwijl hun vader of moeder, dat weet ik niet meer zo goed, nog altijd boven de grond lag. Ge kunt het zo goed zien aan de mensen, wanneer ze hier passeren, of hun verdriet echt is of gespeeld. En er zijn er nochtans bij die heel straf zijn in het spelen van verdriet. Die kunnen hun tranen laten rollen, precies of het is regenwater. En dan snuiten, snuiten mensen, precies of er is een stoomtrein op komst. En in feite zijn het allemaal maar zeepbellen, komedie, theater, voor de buitenwereld. Verdomme toch. Ha Kamiel !

(Kamiel, één van de lijkdragers passeert.)

JEF : Hoe is 't ermee Kamiel ?

KAMIEL : Gelijk alle dagen hé Jef, gelijk alle dagen.

JEF : Juul Stappers, heb ik gehoord.

KAMIEL : Ja, Juul Stappers.

JEF : 'k Heb het gehoord van twee kwezels die hier zaten te roddelen.

KAMIEL : Spreek er mij niet over. Ik ken ze goed genoeg. Dat is van dat soort dat ze met een raket naar de maan zouden moeten schieten.

JEF : En dan ginder de boel gaan verpesten zeker, gij zijt goed.

KAMIEL : Dat is ook al waar Jef.

JEF : 't Schijnt dat het toch het een en het ander was, die Juul Stappers.

KAMIEL : Jef jong, ik trek mij dat allemaal zo niet aan. Voor mij blijft het ongeveer gelijk wie we begraven. Als ge dat zo al 20 jaar doet gelijk ik en alle dagen één of twee begrafenissen, dan vraagt ge u niet meer af wie daar nu in die kist ligt, of dat nu een goede was of een slechte. Ene keer dat ze klaar staan om in de put gelaten te worden, zijn ze toch allemaal gelijk.

JEF : Dat is waar Kamiel. Maar pakt u dat dan nooit, al die miserie en dat verdriet ?

KAMIEL : Als ik mij dat heel fel moest aantrekken, dan zouden ze me ook rap kunnen gaan begraven. Nee jong, ik heb eens een kollega gehad en die zou bijna mee gaan wenen zijn als we de kerk inkwamen. Twee jaar heeft hij het volgehouden en dan hebben ze hem in zo'n gesticht moeten steken.

JEF : Tuurke Vandale.

KAMIEL : Ha ja, da's juist, gij hebt hem ook nog gekend.

JEF : Ge moogt gerust zijn. Zo'n klein manneke, de kist hing altijd wat scheef als hij moest helpen dragen.

KAMIEL : Alleen kinderen hé jong !

JAF : Wat ?

KAMIEL : Als we kinderen moeten begraven, daar ben ik nog altijd niet goed van. Gelijk straks...

JEF : Wat wilt ge zeggen ?

KAMIEL : Binnen een half uur hebben we nog een begrafenis, van een meisje van twaalf jaar.

JEF : Was dat van dat ongeluk op de Grote Steenweg ?

KAMIEL : Bah ja, ze heeft nog een paar dagen in de coma gelegen, maar het heeft niet mogen zijn.

JEF : En wie was dat feitelijk ?

KAMIEL : Klaartje heette ze, het dochterke van Dolf Verschuren uit de Klapperstraat. Zie, we zijn ze gisteren moeten gaan kisten. Dat kunt ge tegen gene mens vertellen wat er dan allemaal door u gaat. 'k Heb mij achteraf een goed stuk in mijn voeten gedronken. Ons José was niet goed gezind, maar dat trek ik mij niet aan. Dat is voor mij de enige mogelijkheid om die stiel nog een tijdje vol te houden.

JEF : Ik kan het goed geloven.

KAMIEL : Zeker de helft van mijn kameraden zijn aan de drank hé. Onze baas heeft het wel niet graag. Dat is natuurlijk wel te verstaan. Er zijn er bij die al een stuk in hun voeten hebben voor de dienst begint. 'k Heb er ooit eens een paar een kerk zien binnengaan met een kist, ik dacht dat ze alle stoelen gingen omver lopen. 't Waren zo precies mannen uit een stomme film. Allé, ze zijn dan toch tot vooraan geraakt, alleen eens met de kist tegen de grote kandelaar gestoten. De pastoor trok nogal grote ogen. En dan zijn ze naar achter gegaan, met een waardigheid, en een ernst op hun gezicht. Schoon om zien, alleen knikten ze alle drie stappen eens door hun knieën. Ze zijn nu ook al alle twee dood en begraven, de sukkelaars.

JEF : Ja Kamiel, 't is ook een harde stiel hé.

KAMIEL : Och, dat valt wel mee. Gij staat hier toch ook alle dagen niet met uw volle goesting te rijven tussen de zerken ?

JEF : Ja, maar...

(Opeens komt Jerom, de tweede lijkdrager, opgelopen. Hij roept al van ver.)

JEROM : Mannen, mannen, kom eens rap zien ! 'k Geloof dat er ginder een vrouwke dood ligt boven op een zerk !!!!

(Stilte. De mannen staan even perplex. Dan:)

JEF : (roept) Elza verdomme ! (loopt af)

BLACK OUT

TAFEREEL 2.

Er zijn ongeveer 14 dagen verlopen. Jef zit weer te eten op de bank links. Hij heeft dezelfde kleren aan vb. een overall met eventueel een ander hemd.

JEF : Verdorie, nu ben ik gisteravond toch wel weer vergeten naar de beenhouwer te gaan zeker. Kaas en konfituur, goed, heel goed, maar na veertien dagen begint het toch stilletjes langs mijn oren uit te komen. Een goed stukje gezouten spek, dat zou mij nu veel beter smaken.

(Agnes, Grietje en Eva op. Grietje is zwaar gehandicapt. Ze zit in een rolstoel, vastgeremd vanwege haar ongecontroleerde bewegingen. Het is niet zo duidelijk of ze alles verstaat, soms reageert ze, soms zelfs heel hevig. Ze brengt alleen maar klinken voort, eventueel lachen, maar geen echte woorden. Eva duwt de rolstoel.)

JEF : Ha Agnes, Grietje, ge zijt er zo vroeg bij vandaag. Wat nu, ge hebt precies een helper meegebracht !

AGNES : Dag Jef. Ja, ons Grietje was weer vroeg wakker vandaag. En weer zo zenuwachtig hé. 't Beste wat we dan kunnen doen is er eens mee gaan wandelen. En dit is Eva, het dochterke van mijn oudste broer. Ze studeert voor verpleegster en ze komt graag eens langs om wat te helpen.

JEF : Dag juffrouwke.

EVA : 't Juffrouwke is thuis gebleven Jef, zeg maar Eva. Onze pa is ook maar een gewone metser.

JEF : Metsers, metsers, dat zijn de mannen met geld tegenwoordig. Maar allé, 't is goed dat ge uw tante Agnes wat komt helpen.

EVA : En Grietje heeft graag dat ik met haar wat kom spelen.

JEF : 't Is Wel, 't is heel wel. Maar ge hebt gelijk dat ge nu wat gaat wandelen. 's Morgens is het toch altijd het beste, dan zit er veel zuurstof in de lucht.

AGNES : Ons Grietje houdt daar echt van hé, van die wandelingskes op het kerkhof. In het dorp is het veel te druk en die stank van de auto's...

JEF : Een pest is het.

AGNES : En ik kan er toch ook niet goed tegen dat we iedere keer zo nagestaard worden door de mensen. 't Gebeurt dikwijls dat ik

mensen mekaar een duwtje zie geven en dan beginnen ze te wijzen en te kletsen. Daar zou ik iets van krijgen hé.

JEF : Hier is 't veel beter, hé Grietje ! (Hij kust Grietje. Zij reageert blij.)

EVA : Zeg tante Agnes, mag ik met Grietje een eindje verder gaan wandelen ?

AGNES : Doe maar Eva. Ginder verder staan er heel mooie bloemen, en achter die hagen zit ze wat meer uit de wind. Ik kom straks ook wel tot ginder.

EVA : Hou Jef maar niet te lang van zijn werk hé tante.

JEF : Héla, héla, 't is schafttijd hé !

EVA : 't Is goed Jef, 't is goed. Allé, tot straks.

AGNES : Tot straks Eva, let goed op Grietje hé.

(Eva af met Grietje. Stilte. Agnes komt ook op de bank zitten. Na een zekere tijd...)

AGNES : Hoe is het met Lisa ?

JEF : Niet te best Agneske, niet te best.

AGNES : Hoedat ?

JEF : Ge weet dat ze haar vorige week geopereerd hebben hé. Ze heeft daar fel van afgezien.

AGNES : En is die operatie dan goed verlopen ?

JEF : Technisch was de operatie perfekt, zei de dokter, maar we zouden nog wat moeten afwachten hoe ze erop ging reageren.

AGNES : Dat zal allemaal wel goed komen, ge gaat dat zien, maar ineens gaat dat niet hé.

JEF : Ons Lisa is ook zoveel vermagerd en ik vind dat ze zo'n raar kleur heeft.

AGNES : Zou dat niet zijn van zo lang in de kliniek te liggen ? Als een mens niet buiten komt, ziet ge toch al rap bleek hé.

JEF : 't Staat mij toch niet aan.

AGNES : En wat zegt de dokter ?

JEF : Niet veel. Hij zegt dat we ons niet ongerust moeten maken, dat ze alles onder controle hebben.

AGNES : Ziet ge wel.

JEF : Ja, maar met zoiets ben ik niet gerust gesteld. Die mannen gebruiken zo van die uitdrukkingen waar ge alle kanten mee uit kunt. Ze zeggen dat ook als ge...als ge...

AGNES : Allé Jef jong, ge moet toch altijd het slechtste niet denken hé. Binnen een paar weken is ze misschien al thuis en dan is de miserie achter de rug.

JEF : 't Was te hopen Agnes, 't was te hopen. 'k Begin 's morgens al tegen de kanarievogel te klappen. Als 't zo stil is hé..

AGNES : En wat zegt Lisa zelf ?

JEF : Ze doet niet anders dan mij moed geven, zeggen dat het nu rap allemaal zal gedaan zijn. Maar 'k zie aan haar ogen dat ze het niet echt meent, dat ze ook met angst zit. Maar dan hou ik mij weer struis om toch niet te veel te laten zien dat ik ongerust ben. En dan begin ik zo wat onnozelheden te vertellen. We lachen dan soms gelijk twee kleine kinderen, maar het klinkt vals.

AGNES : Zoudt ge niet beter...

JEF : Eens serieus met haar klappen ?

AGNES : Ja.

JEF : Dat zou misschien beter zijn. Maar hoe gaat dat: zij zegt niets, de dokter zegt niets. We spelen allemaal komedie voor mekaar, maar infeyte is er maar één vraag die ons allemaal bezig houdt, infeyte is er maar één woord dat we niet over onze lippen krijgen...

AGNES : Ge moet toch eens proberen Jef, vanavond misschien.

JEF : 'k Weet niet...

AGNES : 't Zal u alle twee opluchten.

JEF : Denkt ge't ?

AGNES : Ik denk het ja...

(Er passeert weer een begrafenisstoet: pastoor, familie, lijkdragers. Dezelfde figuranten kunnen hier optreden, eventueel met wat andere kledij of attributen. Als ze weg zijn...)

JEF : Verdomme, moeten die nu juist passeren ? (luid) Ik kan er niet tegen !

AGNES : Weet ge wie het is Jef ?

JEF : Nee, dat niet, maar is dat nu een moment. Vorige week hebben ze Elza begraven.

AGNES : Ik weet het.

JEF : 'k Ben er gans de dag niet goed van geweest. Ze kwam hier alle dagen langs om hare Louis te gaan bezoeken. En ineens lag ze dood op zijn graf. 't Was precies of ik was mijne beste kameraad kwijt. Zo een jong mens. En als ze hier dan passeerden met de

kist. Ik zag haar zo liggen en ik dacht aan Lisa, aan Elza, aan Lisa. Mijne kop was om te ontploffen. Echt Agnes, 't wordt mij te veel.

AGNES : Ge zoudt beter eens een paar dagen ziekenverlof nemen.

JEF : En dan thuis zitten koekeloeren zeker, de muren oplopen van miserie. Nee nee, ik zal mij hier wel wat bezighouden. Als ik met de bloemen en de planten bezig ben, dan denk ik niet meer aan die miserie. Maar als ze dan weer passeren met ene...nee, ik kan het niet meer verdragen.

AGNES : (komt dichterbij) Jef jong.

(Stilte)

AGNES : Jef, ik ga nog een eindje verder, eens zien hoe ze het ginder stellen.

JEF : 't Is goed Agneske, 't is goed.

AGNES : Zal 't gaan Jef ?

JEF : Ja kind, 't gaat al, 't gaat al beter.

AGNES : Of hebt ge liever dat ik nog effekes blijf ?

JEF : Ga maar, laat mij maar alleen. 't Is geen zicht, zo ne vent met tranen in zijn ogen.

AGNES : Voor mij moet ge u niet generen Jef jong.

(Stilte)

JEF : Agneske...

AGNES : Ja ?

JEF : Niks, ga nu maar....

AGNES : Tot straks dan.

JEF : Tot straks.

(Agnes af. Stilte)

JEF : Dedju, zie mij hier nu zitten. Tranen met tuiten. Wat moet Agneske wel denken. 't Is een goed mens, echt...en ze heeft het ook niet gemakkelijk. Helemaal alleen, en dan de zorg voor dat kind. Wassen, plassen, verzorgen, droogleggen. En hele nachten liggen hopen dat het beter wordt...terwijl ze heel goed weet...

(stilte)

Grietje...Grietje. Ik ken haar al jaren. Ik heb haar groot zien worden. Eigenlijk is dat nu een heel schoon meisje geworden.

Zo'n lief gezichtje en zo'n blinkende oogskes ! 't Is precies een teer bloemeke in 't veld. Hou oud zou ze nu zijn ? Een jaar

of 16, 17 ? (Stilte) Normaal had ik ook zo'n grote kinderen kunnen hebben. Normaal verdomme ! We hebben jaren en jaren geprobeerd om er aan te geraken, maar 't was niks. In 't begin vonden we dat niet erg, we waren nog maar pas getrouwd. Maar na een tijd zijn we beginnen te twijfelen. "Ge moet dat allemaal veel kalmer oppakken" zei dokter Dupont, "ge zijt veel te nerveus." Maar die kon het goed uitleggen, hij had zelf zeven kinderen. Die had dus al dikwijls prijs gehad.

(Stilte)

Ons Lisa heeft er van afgezien. 't Was precies of d'er was iets tekort aan haar leven. Ze was wel gelukkig, maar 's avonds kon ze zo zitten dromen. Droomde ze dan over kleine kinderen, over papflessen en kakbroeken ? Wie zal het zeggen. We hebben daar niet veel over gepraat. In 't begin nog wel efkes, maar naarmate we ouder werden steeds minder en minder. We zijn niet zo'n praters, ons Lisa en ik. We konden soms uren zitten kijken naar de kinderen die buiten op straat speelden, elk met onze eigen gedachten. En toch dachten we over 't zelfde.

(Stilte)

Ach Grietje. Ik zou misschien zo'n dochter kunnen hebben, zo'n lief ding. 'k Zou verdorie nog gelukkiger zijn. En dat ze in dat karreke zit, dat is wel erg, maar 't is toch een schat. Volgens mij verstaat ze veel van wat de mensen zeggen. Ze kan soms zo zitten loeren vanuit haar ooghoeken. Misschien is ze wel een heel slim meisje, maar kan ze het alleen niet gezegd krijgen. Soms hé, soms heb ik goesting om haar tegen mij aan te drukken, te flodderen, te knuffelen, als mijn eigen kind. Mijn eigen kind.... (luid) Verdomme !!

(De twee lijkdragers, Kamiel en Jerom, komen juist terug en hebben de vloek van Jef nog gehoord.)

JEROM : Hela Jef, niet vloeken op 't kerkhof hé !

JEF : 'k Was juist met mijne voet van mijn schop geschoven en dat doet geen deugd.

KAMIEL : Ge moet van tijd tot tijd eens van voet veranderen als ge op uw schop leunt, hé Jef !

JEF : 't Is al goed mannen, rammel er maar wat mee.

KAMIEL : Zeg Jef, is dat niet Agnes Vervoort die we ginder zagen wandelen met haar dochterke ?

JEF : Ja, die komen hier geregeld eens wandelen.

JEROM : Is dat niet die waar hare vent het afgestapt is ?

JEF : Dat is al meer dan een jaar dat hij er met een ander vandoor is, een jong ding naar 't schijnt.

KAMIEL : En zijn vrouw laten zitten met zo een sukkelaarke.

JEF : Dat is geen sukkelaarke, dat is Grietje.

JEROM : Dat mens zal daar toch haar handen mee vol hebben. Daar is toch veel verzorging aan, aan zo'n kind.

JEF : Daar hebt ge gelijk in, maar langs de andere kant hebt ge daar toch veel plezier aan.

KAMIEL : Peinst ge dat Jef, peinst ge dat ?

JEF : Ik ben er zeker van.

KAMIEL : Mijn gedacht zouden ze al die mismaakte kinderen beter kunnen laten vertrekken voor ze geboren zijn. Tegenwoordig weten ze dat toch allemaal op voorhand.

JEF : Meent gij dat Kamiel ?

KAMIEL : Nee zeker.

JEROM : En als 't uwe kleine zou zijn Kamiel, zoudt ge dan nog zo rap zijn ?

KAMIEL : Ik weet niet. Ik zou daar toch eens goed moeten over nadenken.

JEF : Ik had willen tekenen voor zo'n klein als Grietje, en ons Lisa ook, daar ben ik zeker van.

KAMIEL : Meent ge dat Jef ?

JEF : Ge moogt gerust zijn.

JEROM : Kamiel, komaan jong, we zijn er mee weg.

JEF : Is er nog een begrafenis ?

JEROM : Om half elf moeten we aan de kliniek zijn en om kwart voor elf aan de kerk.

JEF : Wie is er daarjuist begraven ?

JEROM : Karel Verdijck.

KAMIEL : Een gepensioneerde hoofdonderwijzer.

JEF : Ik heb daar vroeger nog bij in de school gezeten. Dat was toen een jonge onderwijzer. 'k Geloof dat dat een hevige flamingant was.

JEROM : Een zwarte, zeggen ze...

(Familie, pastoor en vrienden passeren. Terwijl het stil is, moet Jef heel luid niezen. Dat breekt de stilte. Iedereen kijkt geërgerd om. Wanneer ze weg zijn...)

KAMIEL : Hebt ge ze zien kijken Jef ?

JEROM : Ze zouden u doodgeschoten hebben met hun ogen.

JEF : En dat allemaal omdat ik efkes moest niezen. Zij zouden hier eens een ganse dag in weer en wind moeten staan, ze zouden dan wel anders klappen.

KAMIEL : Och Jef, dat sjiek volk maakt zich al druk over een scheet in een fles.

JEF : Over wat ?

KAMIEL : Laat maar.

JEROM : Kamiel, nu zijn we er toch mee weg hé.

KAMIEL : Ja, of die dode kan alleen naar de kerk.

JEROM : Dat zou geen zicht zijn hé. Allé, dag Jef.

KAMIEL : Allé Jef, tot seffens.

JEF : De mannen. (stilte) Kamiel en Jerom, ze hebben wel een grote smoel, maar in de grond zijn dat geen slechte... Verdomme wat zeg ik nu ? "In de grond", en dat voor lijkdragers. Nog een geluk dat ze dat niet gehoord hebben, of ik zou 't een en 't ander naar mijne kop gekregen hebben.

(Agnes, Grietje en Eva op.)

JEF : Ha, daar is de heilige Drievuldigheid.

AGNES : Ge zijt precies terug op uw positieven, Jef.

JEF : Ja, 'k heb wat zitten kletsen met mijn kameraden. Daar kikkert een mens van op.

AGNES : Zoveel te beter, Jef.

JEF : En hoe is het geweest Eva ?

EVA : 't Is hier echt een prachtig kerkhof Jef, bloemen, planten, bomen....en rustig.

JEF : Kunt ge nu geloven dat ik hier zo graag werk ?

EVA : Dat zal wel. En ik heb met Grietje wat gezellig gebabbeld... hé Grietje.

JEF : Ge zijt een braaf meiske Eva, ge moet al eens meer afkomen.

EVA : Dat zal ik doen Jef.

AGNES : Allé, dan gaan we maar eens verder, we moeten nog eten maken voor deze middag.

JEF : Ge komt toch nog wel eens langs Agnes ?

AGNES : Dat weet ge toch hé Jef. Doe de groeten aan Lisa als ge er naartoe gaat. Zeg haar dat ik één van de volgende dagen wel eens zal langskomen. Wat mag ze eten ?

JEF : Eten doet ze niet zo veel Agnes. Ze krijgt nog niet op wat ze haar in de kliniek geven.

AGNES : Dan zal ik een bloemeke meebrengen, dat fleurt altijd op hé.

JEF : Dat is niet nodig zulle, ge moogt zo ook wel binnen gaan.

AGNES : Nee nee, ik doe een bloemeke mee. Allé, tot een van deze dagen hé.

JEF : Hebt ge d'er niks op tegen dat ik een eindje meeloop ?

AGNES : Natuurlijk niet.

JEF : Weet ge wat, laat mij het karreke maar eens duwen. Gij vindt dat toch goed hé Grietje ? (Grietje reageert) Allé, dan zijn we weg. Ik kan dat nogal hé ?

(Jef begint te zingen)

"Hoog op de gele wagen, rijd ik door berg en dal dal dal..."

AGNES : Jef, ge zijt op 't kerkhof hé.

JEF : Dat moet ge mij juist vertellen. Al degenen die hier liggen, die zullen dat wel plezant vinden en voor een keer dat ik eens een beetje kontent ben... "Lustig de kleppers draven, blij klinkt het hoorngeschal, tralalala...."

DOEK

2e BEDRIJF

Het is ongeveer veertien dagen later. Het is avond en volle maan. Iedere volle maan komen de "doden" te voorschijn. We gaan dan ook kennismaken met al de doden waarvan in het eerste bedrijf sprake is geweest. Door speciale kledij en belichting moet men het publiek duidelijk maken dat het hier om "doden" gaat.

Louis, de man van Elza, komt van achter op tussen de graven samen met Juul Stappers en Karel Vandijck. Louis heeft een vaas bij.

LOUIS : Ga maar door mannen, ginder staat een bankske.

JUUL : Ja maar mijnheer, hoe gaat dat hier, wat komen wij hier feitelijk doen ?

LOUIS : Zeg maar Louis jongen, uwe mond zal niet scheuren. "Mijnheren" en "madammen" dat is voor bij de levenden.

KAREL : Zijn wij dan dood misschien ?

LOUIS : Ha, ge twijfelt er nog aan, zo dood als een pier zijn we.

JUUL : Maar hoe gaat dat dan, wat lopen wij hier dan feitelijk te doen ?

LOUIS : Dat is waar, ge zijt nog niet lang dood hé. Dan hebt ge nog wat last om dat allemaal te verstaan. Luister, iedere volle maan komen al de doden naar buiten om wat te kletsen en te zeveren. De levenden denken allemaal dat het gedaan is wanneer ge dood en begraven zijt, maar ja, die snappen er niets van. Dan zijn er nog een paar katholieken, die spreken van de hemel en de hel maar ze weten niet dat wij hier zo nog een tijdje blijven rondhangen.

KAREL : Is dat dan het vagevuur of zo ?

LOUIS : Dat weet ik niet jongen. Feit is dat we ons hier kostelijk amuseren. Zeg, hoe heet gij ?

KAREL : Ik ben Karel Vandijck.

LOUIS : En wat hebt gij vroeger gedaan jongen ?

KAREL : Hoofdonderwijzer mijnheer.

LOUIS : Louis.

KAREL : Louis.

LOUIS : En gij manneke ?

JUUL : Juul Stappers. Ik was controleur bij de belastingen.

LOUIS : 't Zou weer moeten lukken, we kunnen toch niet altijd prijs hebben hé. 'k Hoop dat ge uw manieren hier wat gaat houden.

JUUL : Ja mijnheer.

LOUIS : Louis.

JUUL : Louis.

LOUIS : Ja mannen, ik lig hier zo al vijftien jaar, 'k ben dus een ancien hé. Als ge dus iets wilt weten dan moet ge het maar aan mij vragen.

KAREL : Zeg Louis, zijn wij hier alleen, komen de anderen niet... buiten ?

LOUIS : Natuurlijk, maar er was vannacht een voetbalmatch achter de treurwilg.

JUUL : Een voetbalmatch ?

LOUIS : Ja, tussen de oorlogsslachtoffers van '40-'45 en de jonge gasten van de jaren 80.

JUUL : Amaai.

LOUIS : Ja, als ge de kans hebt, dan moet ge daar eens gaan zien. 't Gaat er meestal nogal hard aan toe.

KAREL : En kunnen die oude mannen dat nog halen tegen die doden van de jaren '80 ?

LOUIS : Ja, er zijn er van die oude die hier of daar al eens een arm of een been mankeren, en daarom mogen die met 15 spelen in plaats van met 11.

JUUL : En wat doet gij hier zo nog al ?

LOUIS : Veel kaarten hé manneke, veel kaarten. 'k Hoop dat ge dat kunt.

JUUL : Een beetje.

LOUIS : En gij Charel ?

KAREL : Karel, wilt ge zeggen. In Vlaanderen Vlaams hé.

LOUIS : Gij zijt toch gene flamingant zeker ?

KAREL : Mag dat dan niet ?

LOUIS : Van mij wel, maar laat u dan niet te veel zien op die voetbalmatch van de oudstrijders van '40-'45 of ge krijgt 't een of 't ander naar uwe kop.

KAREL : Nu dacht ik dat ik van die miserie af ging zijn met dood te gaan, maar 't zal precies niet veel beteren.

(Via rechts achter komen Elza en Klaartje op. Louis ziet haar en verschiet.)

LOUIS : Verdomme, ons Elza. De rust is voorbij.

ELZA : Louis, maar jongen, ge ziet er goed uit. 't Doet mij plezier dat we weer samen zijn.

LOUIS : Elza, na 15 jaar. 'k Moet toch eens goed kijken, gij zijt toch wel wat veranderd.

ELZA : Gij niet precies ?

LOUIS : Ha nee, eens dat we dood zijn, blijven we gelijk we waren. Zeg, wie hebt ge daar bij ?

ELZA : Dat is Klaartje. Ze is een paar weken geleden verongelukt.

LOUIS : Dag hé Klaartje, we zullen maken dat ge u hier rap thuis voelt.

KLAARTJE : Ja mijnheer.

LOUIS : Louis,...of nonkel Louis, als ge dat liever hebt.

KLAARTJE : Hier zijn geen kinderen zeker ?

LOUIS : Daar zoudt ge van verschieten hoeveel, en bijna allemaal vermoord door de auto's. 't Zijn toch toeren hé. Ha ja, ik moet mijn twee nieuwe kameraden nog voorstellen. Dit hier is Karel Vandijk.

KAREL : Dag Elza, dag Klaartje.

LOUIS : Hij was vroeger hoofdonderwijzer. Hij kan u dus nog wat leren als ge dat wilt. En dat is Juul.

JUUL : Dag.

LOUIS : Hij was controleur bij de belastingen, maar daar kan hij ook niet aan doen. Hij heeft beloofd zijn leven te beteren, allé, bij manier van spreken. Hé Juleke.

JUUL : 't Is al goed.

LOUIS : Zeg mannen, als ge er niets op tegen hebt, zou ik graag een beetje kaarten.

ELZA : Doet ge dat nu nog altijd Louis ? Zijt gij dat nu nog niet afgeleerd ?

LOUIS : Nee nee, alle maanden speel ik hier mijn partijke, onder de volle maan. Dat is een leven mannen, pardon, een dood.

KLAARTJE : Is dat nu uwe man Elza ?

ELZA : Ja kindje.

KLAARTJE : Dat ziet er nu toch zo gene kwade uit.

LOUIS : Heeft ze dat gezegd misschien ?

ELZA : Voor te zwanzen natuurlijk.

LOUIS : Dan is 't goed. Allé, de vrouwen kunnen ginder wat op dat ander bankske gaat zitten, dan kunnen wij hier wat kaarten.

ELZA : Kom Klaartje, we gaan een beetje kletsen.

(Ze gaan op bank rechts zitten en praten.)

JUUL : Zeg, we zijn maar met drie.

LOUIS : En dan ?

JUUL : Moeten we niet met vieren zijn om te kaarten ?

LOUIS : En Pierke dan ?

KAREL : Waar is Pierke ?

LOUIS : Daar in die vaas. Hij is gecremeerd, verbrand zogezegd. Maar dat wil toch niet zeggen dat hij eens niet mag buiten komen, hé Pier jongen ?

JUUL : Hij zegt niets!

LOUIS : Ja, 't is nogal een stille, we hebben er niet veel ambras mee.

KLAARTJE : Mogen wij een klein beetje gaan wandelen, Elza ?

ELZA : Natuurlijk, kom, we zijn ermee weg. (beiden af)

LOUIS : Dat is nu niet voor het een of het ander mannen, ik heb een brave vrouw, maar 'k voel mij toch wat meer op mijn gemak als ze er niet bij is. Ik ben dat nu zo'n 15 jaar gewoon. 't Zal weer aanpassen zijn. Kom, we gaan delen.

KAREL : Wat spelen we ?

LOUIS : Ge kunt toch wiezen ? Langs deze kant van de treurwilg wordt er altijd gewhist, aan de andere kant doen ze bieden en dan zijn er nog van die asocialen die altijd met twee manillen.

JUUL : Dat laatste ken ik niet.

LOUIS : Deed ge dat niet op de belastingen ?

JUUL : Nee, alleen wiezen... allé, ik wil zeggen, tijdens de middag-pauze natuurlijk.

LOUIS : Ja, dat zal wel. Allé Charel, gij kunt delen, voor een onderwijzer is dat geen probleem.

KAREL : Karel, Louis.

LOUIS : Ha ja, 'k zal er op letten, en Juul mag controleren. Dat is hij ook gewoon.

KAREL : Wiezen dus ?

JUUL : Voor mij is het goed.

(Karel deelt.)

LOUIS : Pas op, ge vergeet Pierke !

KAREL : Moet die ook kaarten hebben?

LOUIS : Natuurlijk. Wiezen speelt ge toch met vier. 't Is niet omdat die mens wat last heeft om zijn kaarten vast te houden, dat hij niet mag meespelen.

KAREL : Hoe doen we dat dan ?

LOUIS : We leggen zijn kaarten open. Dat is toch voor iedereen gelijk.

KAREL : Allé vooruit dan. (hij deelt verder) De laatste kaart is troef.

LOUIS : Draai ze maar om. Pierke heeft twee azen, dus er kan al niemand meer zijn die troef heeft.

KAREL : Wat is dat nu weeral, troef ?

JUUL : Drie azen, meester.

KAREL : Voilà, harten troef.

JUUL : Pas.

KAREL : Pas.

LOUIS : Ik vraag en Pierke gaat mee.

JUUL : Hoe weet gij dat die meegaat ?

LOUIS : Hebt gij zijn kaarten niet gezien misschien ? Hij zit met vier troeven en twee azen. Die kan meegaan met zijn ogen dicht.

KAREL : Dat doet hij dus ook.

LOUIS : Allé Karel, uitkomen.

(Ze beginnen nu te kaarten. Het gaat er vrij luidruchtig aan toe. Dit mag enige tijd duren. Louis legt de kaarten van Pierke wanneer deze "aan slag" is.)

JUUL : Wacht eens. Ik geloof dat Pierke daarjuist niet gevolgd heeft.

LOUIS : Hij heeft het toch wel weer gezien zeker. Hadden we nu toch maar een bakker gekregen of een beenhouwer of zo, maar nee, een controleur van belastingen. 'k Was nu juist zo goed ingespeeld met Pierke.

KAREL : Allé kom, niet ruziemaken en voortspelen.

LOUIS : Gij denkt ook nog dat ge in 't school zit zeker ?

KAREL : Louis, Louis. Hoeveel slagen hebt ge al ?

LOUIS : Acht, maar we spelen toch voor overslagen zeker. Dat waren we feitelijk niet afgesproken.

JUUL : Spelen we voor geld ?

LOUIS : Dat bestaat hier niet meer jong, al dat gedoe. Dat moet tegenvallen voor u hé.

JUUL : Waarvoor spelen we dan ?

LOUIS : Voor stoempkes.

JUUL : Stoempkes ?

LOUIS : Gelijk vroeger bij de oude Belgen. Degenen die verliezen, krijgen stoempkes van de anderen. Een geluk dat ge hier geen blauwe plekken meer kunt krijgen, want anders zoudt ge er straks lief uitzien.

KAREL : Hoeveel slagen hebt ge nu ?

LOUIS : Tien. Dus acht slagen is een juiste, dat is één stoempke, en twee overslagen zijn twee stoempkes. Dus drie. Klopt dat meester?

KAREL : Vraag het maar aan de controleur. Tot drie kan die ook vlot tellen.

LOUIS : Allé dan. (Geeft drie stoepkes aan Karel en drie aan Juul)
Normaal zoudt ge er van Pierke ook moeten krijgen, maar hij is wat sukkelachtig. Dus, ge hebt geluk.

JUUL : Allé, deel ze maar opnieuw meester.

(Karel deelt, de anderen zitten gespannen te kijken en leggen de kaarten van Pierke open.)

KAREL : Klavers troef. Ik vraag.

JUUL : Ik ga mee.

LOUIS : Wacht eens mannekes. (bezielt aandachtig de kaarten van Pierke)

KAREL : Wat is er Louis ?

LOUIS : Peinst ge niet dat Pierke zou kunnen riskeren van miserie te gaan ?

KAREL : Allé gij, hij zit met een blote vrouw !

JUUL : Dat moet erg zijn, met een blote vrouw zitten en dan in zo'n vazeke moeten zitten.

LOUIS : Daar moest hij maar vroeger aan gedacht hebben. Maar ge hebt gelijk Karel: hij kan 't niet riskeren. Bij hem is dat direkt een open miserie en we hebben allemaal zijn blote vrouw gezien... allé, bij manier van spreken. Weet ge wat, dan ga ik abondance, negen slagen alleen.

JUUL : En wat maakt ge troef ?

LOUIS : Harten.

JUUL : Oh gij lepe, ge hebt gezien dat Pierke met harten dame bloot zit, dus die valt direkt.

LOUIS : Daar kan ik toch niets aan doen. Wat vindt gij daarvan Pierke ?..
(stilte) Ziet ge wel: zwijgen is toestemmen.

KAREL : Allé, gaat uwe overvloed maar.

LOUIS : Mijne wat ? Abondance meester ! Och ja, 'k had het moeten weten: hij krijgt geen woord Frans door zijn keel. Hier zie, 'k moet

zelfs niet spelen. 'k Heb negen slagen zuiver, nu dat Pierke zijn dame toch valt. (Legt kaarten neer, de anderen bekijken ze en leggen hun kaarten dan ook neer.)

JUUL : Ge moet niet schoon zijn om chance te hebben.

KAREL : Geluk.

JUUL : Chance.

LOUIS : Dan moet gij wreed veel chance gehad hebben in uw leven, hé Juleke.

JUUL : 't Is al goed, gij zijt de plezantste.

KAREL : Zeg Louis, doet ge hier soms nog andere spelletjes dan kaarten ?

LOUIS : Dat hangt er vanaf met hoeveel we zijn hé Karel. We hebben hier eens een spelletje gehad: Levensweg. Er was geen ene dode die dat wilde spelen, raar hé. En dan waren er eens vier paters en die speelden altijd Monopoly, ook raar hé. En die psychologen die Mens erger je niet speelden en dan die ministers...

KAREL : Wat speelden die ?

LOUIS : Pim pam pet.

KAREL : Zeg Louis, wat ik wilde vragen: komen er hier nog veel mensen op het kerkhof ?

LOUIS : Levende wilt ge zeggen ?

KAREL : Ja, op bezoek.

LOUIS : Och jongen, in 't begin valt dat nog mee, als ge juist begraven zijt, maar na een tijdje wordt dat al veel minder. Na een paar jaar ziet ge ze alleen nog met Allerheiligen. Dan lopen ze mekaar hier omver met hun bloemstukskes en hun bloempotten. En ge moet niet denken dat ze dat dan brengen om de doden een plezierke te doen. Nee, ze doen dat alleen maar om aan de anderen te laten zien dat zij bloemen brengen. Straf hé. Een mens is een raar beest.

JUUL : Ge moogt gerust zijn.

LOUIS : Het een gezegd lijk het ander, ik heb niet mogen klagen. Ons Elza stond hier alle dagen aan mijn graf. 't Was vroeger soms we een zaag, maar allé, als 't goed is moogt ge 't ook durven zeggen. Mijn kinderen dat was wat anders.

KAREL : Dus in 't jaar ziet ge hier niet veel volk ?

LOUIS : Zo wat de vaste mensen hé. En dan Jef, de tuinman. Die loopt hier al dagen.

KAREL : Ik geloof dat die vroeger nog bij mij in de klas gezeten heeft.

KAREL : 't Was geen hele slimme, maar hij had een goed hart en dat is 't voornaamste.

LOUIS : Dat is onze kameraad jong. Hij weet dat zelf niet, maar zonder hem zouden we ons hier echt alleen voelen. Alleen, de laatste tijd is er veel sleet op gekomen, hij ziet er ineens veel ouder uit. Misschien heeft hij wel problemen.

(Elza en Klaartje op.)

ELZA : We zijn eens tot aan de voetbalmatch gaan kijken hé Klaartje.

KLAARTJE : Die gingen daar nogal tekeer hé.

ELZA : Weet ge wat er ene riep ? "Als ge nog eens zo tackelt, dan schop ik u dood !"

LOUIS : Dat zegt hij zeker maar voor te zwanzen ! Zeg Elza, wie stond er in de goal ?

ELZA : Ik ken daar niets van zulle. Een zekere Pfaff zeiden ze.

LOUIS : Een oude ?

ELZA : Een jaar of 80 schat ik. Hij was klets en had geen tanden meer. Hij had wel twee grote handschoenen aan en hij deed niets anders dan de mensen die stonden te kijken handjes geven.

KLAARTJE : Een vriendelijk manneke hé Elza. Hij wilde mij nog een handtekening geven, maar toen floot die arbiter voor penalty.

ELZA : En dan zijn ze beginnen vechten en dan zijn we het maar afgestapt. Hoe was 't met 't kaarten ?

KAREL : Uwe Louis is een kampioen Elza !

JUUL : In het valsspelen zeker. Hij en Pierke, dat zijn twee handen op ene buik.

LOUIS : Gij durft nogal, Pierke de schuld geven, en dat manneke kan niets terugzeggen. Zo is 't gemakkelijk.

KAREL : Zeg Elza, we waren daarjuist aan het praten over Jef, de tuinman. Die kent gij toch ook hé ?

ELZA : Dat zal wel.

(Opeens verschijnt er een vrouw langs achter tussen de zerken. Ze komt tot midden-midden en wordt daar gevangen in een spot. Het is Lisa. De anderen kijken naar haar, maar blijven onbeweeglijk zitten. Voor Lisa is het de overgang tussen leven en dood.)

LISA : 'k Zie hem daar nog staan toen hij mij ging afleveren in de kliniek. Ik ging met de verpleegster mee naar mijn kamer, en hij ...mijne Jef...alleen in die grote gang. Hij was zo klein, zo

kwetsbaar...mijne Jef...met zijn grote smoel.

De eerste avond kwam hij mij bezoeken na zijn werk. Hij had rozen bij en legde ze op mijn bed. Hij heeft geen twee woorden gesproken.

Toen hebben ze mij geopereerd. Witte lampen en groene maskers en een geur van dood. Iedere avond was hij daar, met grote ogen en een geforceerde glimlach. Hij babbelde wat over zijn werk, over de planten en de bloemen, maar als ik vroeg wie er begraven was, dan zei hij dat hij er niets van wist. Nochtans, hij wist het goed, maar hij kon er niet meer tegen, tegen alles wat met de dood te maken had. Hij babbelde maar en babbelde maar... tot hij uitverteld was. Hij heeft op twee weken meer gebabbeld dan in zijn heel leven samen. Dan is hij weer stilgevallen. Hij zag dat ik achteruitging en hij ging mee achteruit. Hij schrompelde ineem, mijne Jef. Och, ik heb het warm, ik heb het koud. Waarom is alles hier gekleurd ? Doe die spinnen van de muren ! Waarom komen mijn kinderen niet ? Ik wil mijn kinderen bij mij hebben. Allemaal ! Ik heb geen kinderen. Toch wel. Ik voel hun zachte huid op mijn klamme buik. Ik zie ze uit mijn lijf rollen, blauw en vol slijm. Hoor ze wenen ! Allemaal ! Waarom is het zo stil ? Waar zijn ze ? Niet afnemen ! Mijn kinderen niet afnemen ! De lucht is roos. Waarom bliksemt het nu toch ? De donder scheurt mijn lijf open. Waarom moet ik gaan ? Ik wil niet. Nu niet. Nu niet. Waar is Jef, waar ? Hou mijn handen vast. Ge moet niet zo beven. Ik ben rustig. Laat mij niet alleen slapen. Hou mij warm. De regen gutst van de muren. Ik word meegesleurd. De zee. Eindelijk de zee. Ik wil slapen. Altijd. Jef. Doe me zo geen pijn, gij wilt mij vermoorden, mij kapot maken. Liefste. Hou mij vast. Harder. Harder. Ik ontplof. Mijn adem, mijn adem, Jef, kus mij...altijd...Jef.

(Lisa zakt op haar knieën. Licht fade out.)

DOEK

P A U Z E

3e BEDRIJFTAFEREEL 1

Een jaar later. Op de bank links zitten Kamiel, Jerom en Jef in het midden. Op de bank rechts zitten Germaine en Maria. De groepjes roddelen over mekaar zonder dat ze elkaar verstaan. Maria en Germaine zitten weer te wachten tot de mensen langskomen om weer mee te gaan naar de koffietafel.

GERMAINE : Zie ze daar zitten.

MARIA : Tssss...

KAMIEL : Ze zitten daar weer, 't koppel van twee.

JEROM : Tssss...

GERMAINE : Nat in 't zweet zitten ze.

MARIA : Die mannen zijn al moe van 's morgens hun schoon kostuum aan te doen.

JEF : Aan hun kleren te zien zijn ze weer alle twee in de rouw.

JEROM : Ge ziet toch hoe ze zitten te wenen om de "afgestorvene".

KAMIEL : Ja, ze zien er triestig uit.

GERMAINE : En die hovenier is al niet veel beter.

MARIA : Als hij op pensioen is, kan hij gerust nog 30 jaar meegaan als lijkdrager.

KAMIEL : En dat zo'n kakmadammen zelf niet willen doodgaan hé.

JEROM : Zoiets wordt 100 jaar.

JEF : Spijtig genoeg.

MARIA : Die hovenier zit zeker ook al meer dan een jaar alleen.

GERMAINE : Ge ziet het eraan, helemaal verkommerd zonder vrouw.

KAMIEL : 'k Geloof niet dat er één van de twee getrouwd is hé.

JEROM : Ik kan 't geloven, wie zou daarmee willen...?

KAMIEL : Wat ?

JEROM : Ge weet wel.

GERMAINE : Als die wat proper moest aangekleed zijn en wat gewassen en geschoren, dan zou dat er nog een felle uitzien.

MARIA : 'k Peins toch dat dat volk veel drinkt.

JEF : Stel u voor dat ge met zoiets opgescheept zit.

KAMIEL : 't Zou gedaan zijn met een fris pintje te drinken.

JEROM : Miljaar.

GERMAINE : Naar mijn gedacht, als ge die wat moest kort houden, daar zou nog een goeie van te maken zijn.

MARIA : 'k Zou het toch niet meer riskeren.

JEF : Ze zouden ze mij nog kado mogen doen, 'k zou ze nog niet moeten hebben.

KAMIEL : Nog niet voor niks bij een pakske zuur.

JEROM : Miljaar.

GERMAINE : Wat zou die verdienen ?

MARIA : Die hovenier ?

GERMAINE : Ja.

KAMIEL : Naar mijn gedacht zitten die er alle twee goed in.

JEROM : 'k Kan het geloven, altijd gaan eten op kosten van een ander.

GERMAINE : Die moet toch al wat dienstjaren hebben. Dat moet toch al oplopen.

MARIA : 't Is toch maar gewoon werkvolk, zoveel kan dat toch niet zijn.

GERMAINE : En die twee anderen ?

MARIA : Bah !

JEF : Die zullen wel niet veel thuis zitten. Ofwel zitten ze in de kerk, ofwel zitten ze aan een of andere koffietafel.

JEROM : Bah !

GERMAINE : Zo een stiel van lijkdrager, dat is iets dat toch altijd trekt, die hebben toch altijd hun werk.

MARIA : Hun werk zegt ge toch. En wat ze verdienen zuipen ze op.

KAMIEL : Dat duurt ginder nogal, die zijn zeker mee aan 't helpen om de put te vullen.

JEROM : Hoe rapper ze hier weg zijn, des te rapper zijn die twee schoonheden weg.

MARIA : Waar blijven ze nu toch ? Ik begin al honger te krijgen.

GERMAINE : 'k Heb deze morgen alleen maar een taske koffie gedronken.

JEF : Ze zien er alle twee nogal bleek uit.

KAMIEL : Van de honger peins ik.

JEROM : Ze zullen seffens wel weer hun kas vol slagen op de koffietafel.

GERMAINE : Ze zijn daar.

MARIA : 't Werd tijd.

KAMIEL : Ze zijn daar.

JEROM : 't Werd tijd.

(De begrafenisstoet passeert weer en gaat af. Zelfde figurante.
De drie mannen blijven zitten. De twee vrouwen gaan mee.)

GERMAINE : Is 't weer in "De bonten os" ?

MARIA : Ja.

GERMAINE : Dat is goed. Daar hebben ze goei pistolekes.

(Germaine en Maria af.)

KAMIEL : 't Is een schone opkuis !

JEF : Wie hebben ze dan begraven ?

KAMIEL : Dat wil ik niet zeggen. Die twee daar wil ik zeggen.

JEROM : Ge moogt gerust zijn.

JEF : Ge zijt precies niet gehaast vandaag, mannen !

KAMIEL : Nee, we hebben gedaan voor vandaag.

JEROM : 't Is tegenwoordig stille tijd.

KAMIEL : 't Weer is te goed hé.

JEROM : In september zullen we weer niet weten waar eerst lopen.

JEF : Allé gij ?

KAMIEL : Ja jong, dan vallen ze gelijk vliegen.

JEF : Dat is 't leven hé.

JEROM : Ge zegt daar zoal iets.

KAMIEL : Hoe lang is Lisa nu al dood, Jef ?

JEF : Juist een jaar. Kijk, ze ligt daar.

KAMIEL : En kunt gij u daar wat in stellen ?

JEF : 'k Moet wel hé mannen. In 't begin was het erg. 'k Zou de muren opgelopen hebben.

JEROM : Als ge daar zo lang mee getrouwd geweest zijt.

KAMIEL : En nog niets anders op 't oog Jef ?

JEF : Och mannen, wie wilt er nu nog zo een oude bok ?

JEROM : Da's waar jong...allé, 'k wil zeggen...

JEF : Ja mannen, 't is goed, rammel er maar wat mee.

KAMIEL : Komaan Jerom, we zijn weg, anders moeten we hier seffens nog meewerken.

JEF : En dat zou zeer doen hé Kamiel, als ge dat niet gewoon zijt.

KAMIEL : Allé Jef.

JEROM : Jef...

JEF : Tot één van de dagen nog eens hé.

KAMIEL : Ge moogt gerust zijn.

(Kamiel en Jerom af.)

(Jef gaat naar het graf van Lisa. Dat kan zich achter één van de banken bevinden, in elk geval vooraan op de scène. Hij begint daar wat te harken, trekt droge blaadjes van de bloemen weg, enz. Hij neemt zijn zakdoek en kuist het stof van de foto op de zerk.)

JEF : Ik kan u toch niet onder 't stof laten zitten hé kind. Dat zou toch geen zicht zijn. Thuis heb ik meer werk om 't stof af te doen, hier ben ik daar rapper mee klaar. Wat vindt ge van de bloemekes die ik hier geplant heb ? Rode en gele, uw lievelingskleuren. 'k Heb er nogal voor gezorgd hé. 't Is de mooiste zerk van heel het kerkhof. Ja, Lisa kind, dat is al wat ik nog kan doen voor u. Een jaar verdomme, een jaar is 't geleden. 'k Was er bij toen ge gestorven zijt, weet ge 't nog ? Wat ge daar op 't laatst allemaal nog uitgekraamd hebt, 'k ben daar dagen niet goed van geweest. Over kinderen en zo, en over mij. 't Was precies of alles wat al jaren opgekropt zat, moest er zo ineens uit. 't Was precies een uitbarsting van een vulkaan, een onweer met donder en bliksem. En als ge dan gestorven waart, dan laagte ge met een glimlach op uw lippen. 'k Zag dat ge gelukkig waart. 't Was precies of ge waart opgelucht dat ge het allemaal nog eens had kunnen zeggen. Lisa verdomme, waarom hebt gij mij alleen gelaten ? Ge wist toch dat ik u niet kan missen. Ge kunt dat niet geloven wat dat is, zo alleen zitten. En dan geen kinderen hebben. 'k Ging soms 's avonds een pintje pakken in 't café. De mensen waren wel vriendelijk, probeerden me te troosten, maar veel hielp dat allemaal niet. Ik doolde dan soms langs de straten tot 2, 3 uur 's nachts. Op een nacht stond ik in de kletsende regen aan de poort van 't kerkhof. Ik wilde binnengaan, 'k had toch een sleutel. Ik wilde u nog eens goeiendag komen zeggen. 'k Heb het maar gelaten. 'k Was doornat toen ik thuis kwam. 'k Heb de warmwaterkruik gevuld en 'k ben in mijn bed gekropen. Leeg. Alleen. Koud. 's Morgens sta ik soms rond te draaien in de keuken. Dan is er geen brood, dan geen boter. En dan vloek ik eens hard, maar veel helpt dat niet. Lisa, verdomme, waarom hebt gij mij alleen gelaten ?

(Hij begint terug te werken, snuit zijn neus en werkt dan verbeten verder om zich af te reageren. Na een tijdje...)

De mensen weten niet wat dat is hé. Gans uw leven tussen de dode mensen werken. Soms vind ik dat plezant, rustig, en zou ik met niemand willen ruilen. Maar op andere dagen krijg ik schrik

omdat het hier zo stil is. 'k Zou dan in een hoekske willen kruipen of ver weglopen, heel ver, en nooit meer terugkomen.

(Agnes komt op.)

JEF : Daar zie, ge komt juist op tijd.

AGNES : Waarom Jef ?

JEF : 'k Voelde mij juist zo miserabel dat ik zou willen weglopen.

AGNES : Allé Jef jong. Kom, zet u efkes neer.

JEF : Vooruit dan.

(Ze gaan beiden op de bank zitten.)

JEF : 'k Heb verdorie zelfs nog geen goedendag gezegd. En waar is Grietje ? Er is toch niets ?

AGNES : Ze is een tijdje ziek geweest. Eva is nu bij haar.

JEF : 'k Dacht het al dat er iets aan de hand was. 't Is geleden van vorige week maandag dat ge hier geweest zijt.

AGNES : Ge weet dat zo goed Jef.

JEF : Bah...en wat scheelt er mee ? Toch niet erg ?

AGNES : Nee, een gewoon griepje. Maar 't ergste is dat ons Grietje dan zo moeilijk begint te doen, dat ze zo lastig wordt.

JEF : Als ze ziek is ?

AGNES : 'k Denk eerder dat het komt omdat ze dan niet buiten kan.

JEF : Dat is te verstaan hé. Dat kind heeft anders ook niet veel.

AGNES : Toen ik haar daarstraks zei dat ik naar het kerkhof ging wandelen, toen wilde ze direkt mee.

JEF : Komt ze zo graag op het kerkhof Agnes ?

AGNES : Ik denk eerder dat het komt omdat ze u wil zien.

JEF : Zoudt ge dat peinzen ?

AGNES : Ja Jef...ja...

JEF : 't Is toch wel een schatteke hé !

AGNES : Hebt gij haar ook gemist Jef ?

JEF : Wel, het een gezegd lijk het ander Agneske, ik kijk er toch wat naar uit tegen dat ge hier samen afkomt.

AGNES : Naar mij ook Jef ?

JEF : Wel euh...(weet niet goed meer wat te zeggen. Staat recht, wil over wat anders beginnen.) Wat vindt ge van ons Lisa haar graf Agneske ?

AGNES : (staat ook recht) Schoon Jef, echt schoon. Ge moogt er fier op zijn. En al die bloemekes...

(Stilte. Ze weten niet meer wat te zeggen.)

AGNES : Zeg Jef, hebt ge geen goesting om 's avonds eens af te komen, voor een babbelke...

JEF : Och....

AGNES : Gij zit daar zo alleen...en ik ook.

JEF : De mensen zouden weeral beginnen te klappen, als ze mij bij u aan de deur zien staan.

AGNES : Peinst ge dat Jef ?

JEF : Als ze maar kunnen roddelen en achter de mensen hun gat klappen... 'k kan daar 't een en 't ander over vertellen.

AGNES : En hebt ge geen goesting om 's avonds eens een wandelingske te gaan maken ?

JEF : Moet Grietje dan niet vroeg gaan slapen ?

AGNES : Meestal wel, maar ik kan nog altijd Eva vragen om eens een uurke bij mij thuis te komen zitten.

JEF : Dat is misschien nog zo geen slecht gedacht. Maar wanneer ?

AGNES : Dat blijft ons toch gelijk, we moeten toch voor niemand verantwoording afleggen. Wat zoudt ge denken van vanavond ?

JEF : Vanavond al ?

AGNES : Waarom niet ?

JEF : En waar gaan we dan wandelen ?

AGNES : In 't dorp zeker.

JEF : 'k Vind dat toch een beetje ambetant.

AGNES : Hebt gij een beter gedacht misschien ?

JEF : Hier op 't kerkhof is 't 's avonds schoon. En kalm.

AGNES : Maar ge zit hier al gans de dag Jef.

JEF : 'k Voel mij hier goed Agnes. En 't is hier rustig.

AGNES : Maar dan is het toch gesloten ?

JEF : Ik heb toch een sleutel. 'k Ben hier ooit eens 's nachts geweest. Dan is het precies of ge kunt de doden horen praten.

AGNES : Allé gij, ge maakt me bang.

JEF : Ge moet niet bang zijn, da's maar bij manier van spreken.

Maar 's nachts hangt er zo'n speciale sfeer. En als de maan dan over de graven schijnt...ja, 't heeft iets speciaals. Zoudt ge durven ?

AGNES : Als gij er bij zijt wel.

JEF : Hoe zit het dan ?

AGNES : Vanavond ?

JEF : Hoe laat ?

AGNES : 't Is toch zeker 10 uur tegen dat ons Grietje slaapt.

JEF : Kwart na tien dan.

AGNES : Maar dan is het al helemaal donker.

JEF : Dat geeft niet. 't Is vannacht volle maan.

AGNES : Romantisch !

JEF : Allé gij, zotteke !

AGNES : Waar spreken we af ?

JEF : Hier op deze bank. Om kwart na tien. Ik zal zien dat de grote poort open is.

AGNES : Allé, 't is goed, dan ben ik ermee weg.

JEF : Dag Agnes, tot vanavond.

AGNES : Laat mij hier niet alleen staan in 't donker hé Jef.

JEF : Ge moogt gerust zijn. Ik zal op post zijn.

AGNES : Tot vanavond.

(Agnes af. Jef staat wat rond te draaien. Hij weet niet goed wat hem overkomen is.)

JEF : Daar verdorie. Wat heb ik nu aangevangen ? Vanavond. Maar allé, 't is toch maar om te babbelen... Feitelijk is Agneske nog zo mis niet. Haar ogen kunnen zo blinken... Waar heb ik mijn hark nu weer gelaten ? En mijn boekentas met mijn eten ? Waarom ben ik nu toch zo nerveus ?... Ik kan misschien mijn zondagse vest aandoen, die groene ? En die geruite pet. Misschien is dat wat te belachelijk.... Wat had ze nu weer gezegd, kwart na tien ? 'k Zal zorgen dat de poort open is om tien na tien. Dan moet ze niet wachten. Waar staat mijn eten nu toch ?...Ha ja, in mijn kot... (Jef gaat af) Agneske verdomme...

BLACK OUT

TAFEREEL 2.

Het is 10 uur. Men hoort de kerkklok slaan. Het toneel is leeg. Van achteraan komen alle doden op. Alleen Klaartje en Juul ontbreken.

LOUIS : 't Is weer zoever mannen, volle maan. 't Is weer onze nacht.

KAREL : Zo een maand duurt toch lang.

ELZA : Kom Lisa, we gaan ons ginder wat zetten, in het maanlicht, op het bankje.

LISA : 'k Geloof dat het een fijne nacht gaat worden.

ELZA : Waar is Klaartje ? 'k Heb haar nog niet gezien.

LISA : Ik ook niet, maar ze zal seffens wel komen, ze houdt toch zo van deze nachten.

KAREL : 't Is zelfs nog warm, geen zuchtje wind.

LOUIS : Er hangt iets in de lucht, ik voel het.

ELZA : Hij zegt weer iets, mijne Louis.

LOUIS : Ik voel het in mijn knoken.

ELZA : Echt een uitspraak voor een dode.

LOUIS : Ge moet daar niet mee lachen, voor een keer dat ik serieus ben.

LISA : Weet gij dat het al een jaar is dat ik hier bij u ben ?

KAREL : Echt Lisa ? Dat zoudt ge niet zeggen.

LISA : De tijd vliegt nogal hé !

ELZA : Och mens, wat is nu een jaar in een dodenleven ?

LISA : Zeg, hebt ge al gezien hoe mijne Jef voor mij gezorgd heeft ?

ELZA : Hoedat ?

LISA : Zie eens naar mijn graf, al die mooie bloemekes.

ELZA : Hij heeft zelfs uwe foto afgestoft.

LISA : En thuis stofte hij nooit af, vroeger.

LOUIS : Zeg, waar blijft Juul nu toch ? Hij weet toch dat we gingen kaarten.

KAMIEL : Vorige maand hebben we hem nogal liggen gehad hé. Hij heeft meer stoempkes gekregen dan in de 11 maanden daarvoor.

LOUIS : Hij kon het bijna niet geloven dat ik zoveel goede kaarten had.

KAREL : Weet ge 't nog, hij wou het bij ieder spel kontroleren?

LOUIS : Beroepsmisvorming hé.

ELZA : Zeg, was er weer geen voetbalmatch ?

LISA : Ginder achter de treurwilg geloof ik.

ELZA : Ha ja, een jubileummatch van Pfaffke, 65 jaar keeper.

LISA : Dat manneke, hij ziet er nogal uit hé!

KAREL : Juul zal daar toch niet naartoe zijn zeker ?

LOUIS : Die kan gene voetbal zien.

KAREL : Dan begin ik mij toch wat ongerust te maken.

LOUIS : Waarom zoudt gij u ongerust maken ? Er kan ons toch niets meer

gebeuren, we zijn toch al dood. Ga daar eens efkes roepen.

KAREL : Juul, Juleke, onmiddellijk hier komen !

LOUIS : Gij zijt precies bezig tegen een kleine op school. Ook beroeps-
misvorming.

(Louis gaat naar achter.)

LOUIS : (roept) Juul, hier, kaarten ! (Ze gaan terug zitten) Hij
zal nu wel komen.

ELZA : Ge moest beschaamd zijn, die mens zo afblaffen. 't Is niet
omdat hij vroeger...

LOUIS : Niet zagen hé vrouwke. Ge doet precies of we zijn nog thuis.
Ze kon toen soms nogal een zaag spannen, zulle Karel.

KAREL : Hou ze maar goed in eer, 't is de kwaadste niet Louis.

LISA : Hoort ge dat Elza, hoe Karel partij trekt voor u ? Dat ziet
er een brave uit.

LOUIS : Waar blijft hij nu toch ?

(Achteraan op de scène zien we enkel het hoofd van Juul. Hij
durft duidelijk niet verder komen.)

LOUIS : Ha, daar zie, hij is daar. Kom jongen, dat we kunnen beginnen.

JUUL : (aarzelt, zegt niets)

LOUIS : Awel, kom toch tot hier !

JUUL : Euh...

LOUIS : Er is toch niets zeker ?

JUUL : Euh...

KAREL : Probeer het eens in 't Vlaams Juleke !

LOUIS : Ligt er iets op uwe lever ?

JUUL : 't Is te zeggen...

LOUIS : Is 't nog voor vandaag ?

JUUL : 'k Heb Pierke laten vallen.

(Stilte)

LOUIS : Nondemiljaar !

KAREL : En ?

JUUL : Vaas kapot natuurlijk.

LOUIS : En dan, wat hebt ge er mee gedaan ?

JUUL : In Jef zijn kot stond nog een klein potteke. 'k Heb hem daarin
gedaan. (Hij toont een heel klein bloempotje dat hij achter
zijn rug verstopt had.)

LOUIS : Maar daar is toch een gat in vanonder.

JUUL : 'k Heb er een dekseltje van een colaflesje ingelegd. 'k Had dat ook gevonden in Jef zijn kot.

KAREL : Zijn dat lappen !

LOUIS : Nog een geluk dat er niet teveel wind was, of we waren onze vierde man kwijt.

KAREL : Wiezen met drie, dat is niet plezant hé.

LOUIS : Alle, kom dan maar hier en zet u bij. Karel, deel ze maar.

(Juul gaat zitten.)

LOUIS : En ziet dat het niet meer gebeurt hé. Alla, ge moet nu eens zien, zo'n klein potteke en Pierke woog zeker 100 kilo toen hij nog leefde.

KAREL : Waarom zeiden ze dan Pierke ?

LOUIS : Omdat z'n vrouw 150 kilo woog. Allé Karel, delen.

ELZA : Die mannen hé.

LISA : Ge zegt daar zoal iets.

(Opeens komt van rechts Jef op. Hij staat wat onwennig in zijn zondagse kleren rond te draaien. Het is duidelijk dat hij niemand van de "doden" ziet of hoort. Zij zien hem echter wel.)

LISA : Mijne Jef, wat komt die hier doen ?

ELZA : Die mannen van 't stad moeten toch nooit de nacht doen ?

LISA : Natuurlijk niet, en zie eens, hij heeft zijn proper kleren aan.

ELZA : Zo ziet het er een ferme vent uit hé.

LISA : Wat wilt ge daarmee zeggen ?

ELZA : Ja, 'k heb hem alleen gekend met zijn overall aan. Maar nu, amai...

(Jef kijkt op zijn uurwerk en wil gaan zitten op de bank links)

LOUIS : Juul, sta efkes recht, dat hij doorkan.

(Jef gaat op de bank zitten. Links van hem zit Louis, rechts Karel. Juul zit op de grond voor hen en Elza en Lisa komen achter de bank staan. Jef ziet er gespannen uit, de anderen kijken eerder geamuseerd toe.)

LOUIS : Nu vraag ik mij toch af...

(Op dat ogenblik komt Agnes op van rechts. Ook zij ziet alleen maar Jef.)

AGNES : Jef.

JEF : Agneske.

LISA : Daar zie.'

LOUIS : Nu gaan we 't weten.

AGNES : Waarom hebt ge niet aan de poort gewacht, Jef ?

JEF : Ik dacht, ze zal wel weten waar ik zit.

LISA : Hoe kan zij dat nu weten ?

ELZA : Ja kind.

JEF : Komt ge hier wat bij mij zitten ?

AGNES : Op die bank ?

LOUIS : Waar anders kind. Allé Karel, plaats maken voor de vrouwen.

(Louis en Karel gaan op de grond zitten naast de bank. Jef en Agnes zitten op de bank, maar er is zeker een volle meter tussen hen.)

JUUL : Ik kan er nog gerust tussen !

LOUIS : Om te kontroleren zeker ! Blijf gij maar zitten.

JEF : Allé dan....

AGNES : Ja....

LISA : 't Is nooit een grote prater geweest. 't Zou mij niet verwonderen als hij seffens over 't weer zou beginnen.

JEF : Nogal een weerke hé !

LISA : Lap !

AGNES : Ge moogt gerust zijn.

LISA : En geen zuchteke wind !

JEF : En geen zuchteke wind.

ELZA : Ge kent hem toch goed.

AGNES : 't Is een schone nacht. En met die volle maan.

LOUIS : Nu gaan we 't krijgen.

AGNES : Romantisch !

LOUIS : Wat heb ik gezegd ?

JEF : Ja.

(Ze zwijgen...kijken voor zich uit.)

LOUIS : Awel, komt er nog wat van manneke ?

KAREL : 't Ziet er nogal een schuchtere uit.

LISA : Nu wel.

ELZA : Denkt gij dat hier iets kan van komen ?

LISA : 't Was te hopen.

KAREL : Meent ge dat, Lisa ?

LISA : Dat is zeker. Die mens zit al meer dan een jaar alleen. En hij

is nog zo jong.

LOUIS : En dat Agneske ziet er een felle uit.

LISA : 't Is al goed hé Louis.

JUUL : Naar mijn gedacht gaat er hier toch niet veel van in huis komen, ze zitten te ver van elkaar.

LOUIS : Ik zou ze een stoempke geven, maar dat voelen ze hé.

LISA : Hoedat ?

LOUIS : Ze horen of zien ons niet, maar ze kunnen ons wel voelen. Dus pas maar op dat ge ze niet aanraakt.

ELZA : Misschien kunnen we een handje helpen !

LISA : Wat wilt ge zeggen ?

ELZA : Om dat spel hier wat te laten vooruitgaan.

JEF : 't Is hier stil hé.

AGNES : Vindt ge dat ? 't Is precies of ik hoor zo van alles.

JEF : Dat is maar een gedacht Agneske.

LOUIS : Ge hebt gelijk, dat gaat hier van geen kanten vooruit. Als ze zo blijven voortdoen, dan kunnen we ons kaartspel vergeten.

KAREL : Hoe gaan we dat doen ?

JUUL : Heeft er iemand een gedacht ?

(Elza en Lisa bekijken mekaar, knikken ten teken van verstandhouding.)

ELZA : Laat ons maar doen.

LISA : Nu gaat ge wat meemaken.

(Lisa geeft Jef een kus op de wang, deze kijkt voor zich uit en denkt dus dat hij van Agnes komt.)

JEF : Allé Agneske...

AGNES : (kijkt voor zich uit) Wat is er Jef ?

JEF : Merci.

AGNES : Maar 'k heb niets gedaan.

JEF : Als ge dat niets noemt.

AGNES : Als ik ooit al iets gedaan heb voor u, dan heb ik het met heel mijn hart gedaan.

JEF : Dat kon ik voelen.

AGNES : Dan is 't goed.

(Elza geeft Agnes nu een kus op de wang. Deze denkt dat het van Jef komt.)

AGNES : Merci Jef.

JEF : Maar ik heb zeker niets gedaan.

AGNES : Dan is 't goed.

(Lisa legt haar hand op de knie van Jef. Elza legt haar hand op de knie van Agnes.)

LOUIS : Zie dat ge er seffens nog aan uit kunt hé meiskes !

KAREL : Naar mijn gedacht komen daar vodden van.

(Jef legt zijn hand op de hand van Lisa, Agnes haar hand op die van Elza)

JEF : Gij hebt zo'n frisse handen.

LISA : 'k Sta hier nochtans te zweten van de spanning.

AGNES : Gij ook Jef.

ELZA : Als ge hier een jaar onder de grond ligt, daar krijgt ge frisse "pollekes" van zulle.

JEF : Uw handen zijn precies gelijk die van ons Lisa.

LISA : Dat hij dat nog zo goed weet hé.

AGNES : 'k Vind dat gij toch fijne handen hebt voor een werkman. 't Zijn precies handjes van een schoolmeester.

LOUIS : Zeg Karel, zoudt gij uw hand al niet op haar andere knie leggen?

JUUL : Geen paniek, ik controleer alles.

LISA : Als ze zo ver vaneen blijven zitten, zal er toch niet veel van komen.

ELZA : Mijn gedacht ook niet, wacht !

(Elza trekt aan Agnes haar knie, ten teken dat ze wat dichterbij Jef moet zitten.)

AGNES : Nu al Jef ?

JEF : Watte ?

LISA : Oh sorry ! Efkes niet opgelet.

(Nu trekt Lisa aan Jef zijn knie, ten teken dat ook hij wat dichterbij moet komen zitten.)

JEF : Wat dichterbij zitten ?

AGNES : Als ge 't zo schoon vraagt !

JEF : Wie vraagt dat hier zo schoon ?

(Jef en Agnes gaan dichterbij elkaar zitten, er blijft ongeveer 30 cm ruimte. Op het ogenblik dat ze bewegen trekken Lisa en Elza hun hand terug.)

JEF : Is 't zo goed ?

ELZA : Toch al veel beter.

AGNES : Toch al veel beter.

ELZA : Wat heb ik gezegd !

LOUIS : 't Scheelt een halve meter, maar voor de rest komt er toch niet veel schot in.

JUUL : Wat kunnen we nog doen ?

LOUIS : Wil ik mijn hand eens op haar knie leggen ? 't Zal dan wel vooruitgaan.

ELZA : Blijf gij er maar af of alles is om zeep.

LISA : 'k Zal nog eens met een kus proberen.

(Lisa wringt haar hoofd tussen Jef en Agnes. Op het ogenblik dat zij hem op de wang wil kussen, draait hij zijn hoofd om. Zijn ogen zijn gesloten en hij kust Lisa op de mond. Eventjes maar en dan kijkt hij terug voor zich.)

LISA : 't Was niet de bedoeling, maar 't smaakt.

JEF : Dat was niet slecht. Dat was helemaal niet slecht.

AGNES : Wat ?

JEF : Wel, ik kreeg er kriebelingen van over mijne rug.

LISA : Ge ziet dat ik 't niet verleerd ben hé.

AGNES : Van wat ?

JEF : Van alles, van die kus !

AGNES : Welke kus ?

JEF : Ge weet wel...

AGNES : Zou het niet eens tijd worden dat ge stopt met dromen Jef ?

LOUIS : 't Wordt zeker tijd, straks kunnen we niet meer kaarten.

(Agnes en Jef kijken nu naar elkaar. Ze kussen elkaar, eerst schuchter, dan meer gemeend. Al de anderen beginnen te roepen en te juichen. Ze staan recht en springen in het rond. Juul stampst per ongeluk het bloempotteke met Pierke om.)

LOUIS : Miljaar, Pierke ligt er weer.

(De anderen stoppen met dansen en komen kijken. Jef en Agnes blijven kussen.)

KAREL : Er schiet precies niet veel meer van over.

JUUL : Nog twee koffielepelkes, sorry.

LOUIS : Doet dat er maar rap terug in.

KAREL : Mag dat nog ?

JUUL : Tot vijf gram is alles nog in orde volgens de wet.

LOUIS : Pierke toch. Ge zult het zien hé: hij zal weer de ene miserie na de andere gaan.

ELZA : Zeg Lisa, uwe Jef kent er toch wat van hé.

LISA : 't Is ne straffe Elza, maar ge moet hem gerust laten hé.

(Terwijl Jef en Agnes blijven flikflooien, komt langs achter Klaartje op. Ze duwt het karretje met daarin Grietje. Al de "doden" verdringen zich rond het karretje en laten Jef en Agnes zitten.)

ELZA : Wat nu Klaartje ?

KLAARTJE : 'k Ben Grietje gaan halen. Ze kon niet slapen. Dat meiske dat moest thuiswachten wel.

LISA : Ze is toch niet dood Klaartje ?

KLAARTJE : Ziet ge dat niet, ze heeft toch haar gewone kleren aan.

LOUIS : Zij kan u toch niet horen.

KLAARTJE : Jawel.

ELZA : Hoe is dat mogelijk ?

KLAARTJE : Zij is de enige die over de grens heen kan kijken.

KAREL : Welke grens ?

KLAARTJE : De grens tussen leven en dood. Zij alleen kan ons zien en horen.

JUUL : Dat is straf.

LISA : Er zijn al meer dingen die niet te verstaan zijn.

ELZA : Ik denk dat ze in haar nopjes zal zijn met hetgeen er hier gebeurt.

LISA : Ik denk het ook.

(Het licht vermindert nu nog, er komt alleen een spot op Grietje. Al de anderen zitten of staan er rond geschaard. Jef en Agnes kijken nu ook in de richting van Grietje. We horen op een geluidsband de stem van Grietje.)

GRIETJE : Vroeger had ik een mama...én een papa.

Mijn papa was lief.

Hij ging met mij wandelen...in het veld.

Korenaren wreef hij plat tussen zijn handen.

Graankorrels stopte hij in mijn mond.

Maar papa werd ouder en ik werd zieker.

Hij kon niet verdragen dat ze mij uitlachten.

Hij werd stil en droef.

Op een dag is mijn papa weggegaan.

Hij kustte mij nog één keer en hij ging weg.

Hij is nooit teruggekomen.

Dan werd mijn mama droef.
Ze huilde veel...als ik sliep.
Maar ik sliep niet...ik hoorde alles.

Alleen als we hier kwamen...
bij Jef...
Dan was mijn mama blij...
Ik ook...
Jef is heel lief...
Hij geeft mij een kus...
en gaat met mij wandelen...

Jef lacht mij niet uit...
hij niet...
hij is mijn vriend...
mijn beste vriend...

Ik ben mijn papa kwijt...
Nu heb ik terug een papa...
Jef...

(Spot op Jef en Agnes. Spot op Grietje. De geluidsband stopt.
Nu spreekt Grietje echt. Ze roept, rauwe klanken...heel luid.)

GRIETJE : Mama....Papa !

D O E K